

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Heerlen op 5 oktober 1976

De voorzitter van de kring Heerlen opende deze bijeenkomst met een hartelijk woord van welkom en las vervolgens een brief voor van de heer Friedericy, inmiddels verhuisd naar Arnhem. Deze deelde tot zijn spijt mee dat hij door een misverstand niet in de gelegenheid was geweest afscheid te nemen. Hij ziet met aangename herinneringen terug op de bijeenkomsten te Heerlen en in het bijzonder op de vele prachtige excursies, waarvan hij en zijn familie genoten hebben. Wij van onze kant zijn hem zeer verplicht voor de prachtige dia-avonden door hem verzorgd over zijn tochten naar Canada en Noord-Amerika.

De heer Voordauw sr. laat bloeiende Boekweit zien, een gewas dat vroeger algemeen verbouwd werd op zandige-venige bodem. De heer Voordauw jr. vertoont: „Oostelijk Mergelland”, een uitgave van de Chr. Jeugdbond van Natuurvrienden. De heer Joosten heeft weer allerlei adventiefterreinen bezocht met als gevolg: Papegaaiëkruid (*Amaranthus retroflexus*), Hanepoot (*Echinocloa crus-galli*), Zeegroene naalbaar (*Setaria glauca*), Ossetong (*Anchusa officinalis*) en Wilde ridderspoor (*Delphinium consolida*). Het gras dat in het Maandblad van 7 sept. voorlopig als *Koeleria pyramidalis* en *K. gracilis* = *cristata*? genoemd was, bleek na determinatie Duinriet (*Calamagrostis epigeios*) te zijn.

Volgens dr. Dijkstra is het na deze droge zomer wel goed, enkele feiten vast te leggen zoals veel noten bij Hazelaar, Kastanje, Beuk, ook veel eikels en bessen zoals Gelderse roos, Vlier, Lijsterbes, Haagdoorn en Sleedoorn. Dit wil nog niet zeggen dat deze overvloed een gevolg is van de warme zomer. Een gunstig voorjaar met goede bestuivingsmogelijkheden is ook een belangrijke faktor. Voor de merels in Heerlen kwamen deze vruchten te laat en vele zijn verhongerd. Lijsters schijnen de droogte beter overleed te hebben. Dit is slechts de persoonlijke mening van dr. Dijkstra en deze gaf aanleiding tot de vragen waarom en hoe, daar beide soorten ongeveer hetzelfde voedsel gebruiken. Verder waren en zijn er zeer veel Lieveheers-

beestjes. Bij een bezoek aan Urk kon men over de oude zeedijk geen stap doen zonder er enkele te verpletteren. Volgens anderen was het een paar weken eerder nog erger. Dit voorkomen was aanleiding tot de opmerking dat er ook veel bladluizen zijn, de prooidieren van Lieveheersbeestjes.

De heer Kelderman deelde het aantreffen van 6 Windepijlstaarten mee, dat is meer dan normaal voor het gehele land. Deze waarneming werd door de heer Stevens gedaan. De heer Bronneberg merkte op dat hij twee jaar geleden in zijn tuin veel meikevers waargenomen had en dat er dit jaar 6 of meer engerlingen op één m² in zijn tuin voorkomen. Hij trok achteraf in twijfel of het wel meikevers zijn geweest en geen junikevers, een wat kleinere soort. De heer Besjes had een mooie waarneming gedaan; hij vond namelijk de rups van de Eekhoornvlinder (*Stauropus fagi*) op een Eik bij het Elfenmeertje. Deze rups is erg zeldzaam en leeft van andere rupsen. Door zijn vraatzucht krijgt hij soms gebrek aan voedsel. Zijn naam heeft hij te danken aan het feit dat zijn achterlijf omhoog geklapt is, bovendien is hij zeer beweeglijk. Men zal trachten deze rups tot vlinder op te kweken. Enkele dia's gaven een duidelijke weergave van dit zonderlijk dier.

Daarna deelde de heer Bult enkele resultaten mee van de paddestoelenwerkgroep van de steenstort van Sm Wilhelmina. Er waren dit jaar veel exemplaren, maar weinig soorten. Op dit terrein dat zeer afwijkend is van normale bodems kan men bijzondere soorten aantreffen, maar ook afwijkingen van normale soorten. Genoteerd werd o.a. de Zijdeachtige beurszwam (*Volvariella bombycina*). De heer van Geel liet een fragment van een zeldzame soort zien, te weten de Rose doolhofzwam (*Heteroporus biennis*) gevonden op 26 sept. te Houthalen in een grasveld. Dezelfde soort werd ook aangetroffen op een excursie van de mycologische kring Antwerpen op 7 okt. bij Visé aan de Lixhe weg. Vervolgens kreeg de heer Kelderman het woord. Hij vertoonde een grote serie voortreffelijke dia's van paddestoelen. Sommige soorten kan men praktisch in ieder gazon vinden, maar men schenkt er meestal geen aandacht aan. Ook het substraat waar paddestoelen op voorkomen zoals onder Berken, Beuken, op afgevallen takken werd uitvoerig behandeld en afgebeeld. Erg zonderling doet wel het feit aan dat sommige zeer kleine

soorten parasiteren op de hoed van grote soorten.

Vlak voor het sluiten van de vergadering liet de heer Bronneberg nog een plant zien die moeilijkheden opgeleverd had. Het bleek een vorm van Moeraskruiskruid te zijn. Hij verschilt van de soort zoals die in de diverse schoolflora's beschreven staat doordat de onderzijde van de bladeren niet viltig behaard is, maar glad. Ook zijn standplaats in Schaesberg op verschillende plaatsen op droge grond is afwijkend. Een uitgebreidere flora leverde als naam op *Senecio paludosus* var. *glabra* = var. *bohemicus*.

te Maastricht op 7 oktober 1976

Na een woord van welkom tot de talrijke aanwezigen begroet voorzitter van Nieuwenhoven speciaal het echtpaar Nijkamp uit Den Haag, reeds lang lid, maar voor het eerst op een maandvergadering van het genootschap aanwezig. Ook constateert hij tot zijn genoegen een vertegenwoordiging van de kring Venlo. Hij deelt de benoeming mee van de heer Huub Gilissen tot hoofd van de educatieve dienst van het Natuurhistorisch Museum en wenst hem veel succes in deze werkkring. Met een hartelijk applaus tonen de aanwezigen hun instemming met deze benoeming.

De vogeltrek in het algemeen ter sprake brengend zegt de heer Gillissen dat er reeds een enorme trek van vooral zwaluwen aan de gang is. Als een goed punt voor waarnemingen noemt hij d'n Observant op de St-Pietersberg. De voorzitter toont een tak van een meidoornsoort die knikkergrote fel-rode vruchten draagt en door de heer Faassen herkend wordt als *Crataegus intricata* (syn. *Cr. coccinea*).

De heer Damen vertelt van zijn ervaring met in zijn ogen een zeer tamme muis, die hij tijdens een boswandeling tegenkwam. Het diertje kon hij na voorzichtige benadering zelfs aanraken terwijl het rustig met het eten van zaden doorging. De bruinrode kleur en de uit de vacht te voorschijn komende oren doen vermoeden dat het om de Rosse woelmuis ging, waarvan bekend is dat deze niet erg schuw is. Toch is de voorzitter van mening dat we hier te maken hebben met een exemplaar waarvan de laatste levensdagen geteld zijn: zelfs een niet zo schuwe wilde woelmuis laat zich niet zo maar aanraken. Ook heeft de

heer Damen onlangs gelezen dat een Vlaamse gaai ook wel spotvogel wordt genoemd. Deze benaming zou dan slaan op zijn vermogen geluiden te imiteren. In verband hiermede zegt de heer Hensels dat Vlaamse gaaien zeer goed geluiden van andere vogelsoorten kunnen nadoen met als gevolg dat de geïmiteerde vogel van het nest wordt gelokt waarna de gaai zich van het legsel of van de jongen meester maakt. Vooral de vink is daar nog al eens het slachtoffer van. Ook kan men Vlaamse gaaien leren praten, in sommige gevallen zelfs beter dan menige papegaai.

Het is Br. Thomas More Poels opgevallen dat wespen veel drinken. Van de zomer wist hij een wespennest waarvan de bewoners geregeld heen en weer vlogen naar een scho-

Boomlobelia's in het regenwoud.

Foto P. J. van Nieuwenhoven.

Reuze lobelia's en boomrenecio's op Mt. Kenia.

Naar een dia van J. van Thoor.

tel water die hij in de buurt van het nest geplaatst had. Volgens de heer van Noorden zouden ze dat vele drinken doen om de temperatuur binnen hun nest te regelen. Vooral in de warme droge zomer zou dit nodig zijn geweest. Naar aanleiding hiervan zegt de heer Hensels dat bijen vooral water drinken als de bloemen te weinig of geen nektar afscheiden. Het drinken is dan ook een indicatie voor de imker om of de volken naar een ander gebied te verplaatsen, of met bijvoeding te beginnen. Dat ook bijen de kunst verstaan om de temperatuur in de kast op peil te houden, bewijst een temperatuurmeting in een augurkenkas, die op een zeker moment deze zomer 51°C. bedroeg, terwijl die van de daarin geplaatste bijenkast 32°C. was.

Voorafgaande aan de te vertonen diaserie van een reis naar de Mount Kenia en de Kilimandjaro die het echtpaar van Nieuwenhoven de afgelopen zomer met de stichting Laatste Paradijzen heeft gemaakt, geeft de heer van Nieuwenhoven een korte uiteenzetting van de Alpenflora in het algemeen. Hij beschrijft de veranderingen in de vegetatie naar gelang men hoger stijgt op de helling van dit 4000-5000 m hoge Afrikaanse bergmassief, met aan de top zelfs eeuwige sneeuw en gletschers, terwijl men zich toch ongeveer op de evenaar bevindt. Aan de voet van deze bergtoppen heersen dan ook tropische temperaturen, zodat de plantensoorten op de koelere berghellingen volledig geïsoleerd zijn, net als op de Europese Alprn. De immigratie van de tegenwoordige bergvegetatie kon op de Alpen echter pas beginnen na de laatste ijstijd, terwijl in

Afrika de bergflora zeker veel ouder is. Dit verschil verklaart de aanwezigheid van tal van soorten die nergens anders dan op de Mt Kenia en de Kilimandjaro voorkomen, terwijl dergelijke „endemismen” in de Alpen ontbreken. Als voorbeeld worden op dia's vertoond de beroemde reuzenlobelia's, de koolsenecio's en de boomsenecio's, kruiskruiden dus met de groeiwijze van een echte boom. Aan de voet van de berghelling treft men een gordel aan van loofbomen, die dank zij de overvloedige regens, die hier vallen rijk zijn aan baardmossen en andere epiphyten, en die hoger op de helling overgaat in een woud van Bamboe. Verder omhoog komen dan net als in de Alpen gordels met naaldbomen, eerst Podocarpus, later Juniperus. Daarboven bevindt zich een boomloos gebied, te vergelijken met de alpenweiden, doch veel natter en daardoor meer veenachtig: hier groeien de reeds eerder genoemde Lobelia's en Senecio's en verder Boomheide, struikvormige Hypericums, Protea, en dergelijke. De rijkdom aan kruidachtige planten en aan heesters van deze regenrijke hellingbossen kon worden bewonderd langs de opengekapte werkpaden, waar ook de sporen stonden van olifanten, buffels en andere grote zoogdieren. Langs zo'n omhooglopend pad dringt de vegetatie van een lagere bosgordel ongeveer 300 m verder naar boven door dan in het bos zelf. Er staan veel Begonia's, Balsemientjes, Adelaarsvarens en Boomvarens, Vlier, Soorten Kamerlinde, Wolfsklauwen, en veel andere, waarvan een groot aantal dia's getoond werd.

Koolsenecio's op Mt. Kenia.

Naar een dia van J. van Thoor.